

Stichting DUPAN
Droevendaalsesteeg 1
Campus Universiteit Wageningen

Postbus 249
6700 AE Wageningen
info@dupan.nl

Verschijnt 4 x per jaar
Jaargang 5



Vijf jaar geleden, op 1 juni 2010 sloegen de voorzitters van NeVeVi, NeVePaling en CvB de handen ineen om de paling in Nederland te helpen. Zij richtten de Stichting DUPAN op. In datzelfde jaar ontstond het Duurzaam Paling Fonds. DUPAN hanteerde van meet af aan het motto: samenwerken aan een duurzame palingsector. Daarover berichten we graag in het DUPAN-Journaal.

www.dupan.nl



Palingen worden over de dijk gedragen in Maurik. v.l.n.r. Frans Koomen sr., Frans Koomen jr., Kees van Eck en Frits van Eldik

Duizenden palingen veilig op weg geholpen

Tussen medio augustus en 1 december is DUPAN met vissers van de CvB en sportvisserij druk in de weer geweest om schieralen op te vangen en over een aantal belangrijke barrières, zoals gemalen en waterkrachtcentrales, naar zee te zetten. De balans wordt komende maand opgemaakt, maar naar verwachting zullen er mee dan 5.500 palingen veilig op weg zijn geholpen.

Tijdens het project 'Paling Over De Dijk 2015' zijn op verschillende locaties in Nederland volwassen palingen veilig over de dijk gezet. Dat is nodig omdat palingen zich in de oceaan voortplanten, maar de kust zelfstandig niet of nauwelijks kunnen bereiken. Beroepsvissers en sportvissers steken daarom de handen uit de mouwen om de palingen op weg te helpen. Hiermee wordt de door dammen, dijken, gema-

len en waterkrachtcentrales onderbroken levenscyclus van de paling weer hersteld.

Trends in de vangsten

Het project PODD wordt dit jaar gekarakteriseerd door het ontbreken van 'echt' herfstweer. Door de hoge temperaturen vertoonden de palingen minder trekgedrag naar zee. Omdat het niet of nauwelijks gestormd heeft zijn er ook

geen pieken gemeten. Opvallend zijn de lage aantallen in oktober, normaal gesproken de beste maand voor schieraaltrek. Ook de maanstanden lijken van invloed; op alle locaties werden de meeste palingen rond nieuwe maan en de minste rond volle maan over de barrières geholpen.

Hoewel de definitieve gegevens nog niet bekend zijn, lijkt het er op dat bij de WKC's zowel de aantallen als de kilo's schieraal per jaar toenemen. Eenzelfde trend lijkt zich ook af te tekenen bij Roptazijl in Friesland. De oorzaken van de stijging zijn niet bekend. Daarom worden de vangstgegevens van deze locaties verder geanalyseerd. Het starten van Paling Over De Dijk vóór

1 september (de 'officiële start' van het gesloten seizoen voor de palingvisserij) lijkt bij te dragen aan het resultaat: in 2015 werd er half augustus al flink schieraal overgezet en was er begin september een duidelijk piek in de aantallen te zien.



Dit willen we zoveel mogelijk voorkomen!

In Friesland is bij een tiental poldergemalen gevestigd. De vangsten in de veengebieden verder landinwaarts waren opvallend laag. Daarentegen werd bij een klein gemaal in het kleigebied in het noorden van Friesland juist ver boven verwachting gevangen. De grote verschillen in vangsten geven stof tot nadenken en kunnen mogelijk aanleiding zijn om in de toekomst gericht op zoek te gaan naar gemalen waar de kansen op het vangen van (veel) schieraal groot zijn. De trekkende palingen lijken het nieuwe gemaal bij de Vinkeveense plassen te mijden en een omweg via de oude route te nemen.

Bijvangsten

In totaal zijn er bij de PODD-visserijen bij de WKC Maurik (op de Nederrijn) en WKC Alphen/Lith (op de Maas) een twintigtal zalmen gevangen (en weer terug gezet!). De grootste zalm was maar liefst 115 cm lang. Ook een roofblei van 72 cm is een bijvangst om blij van te worden: een prachtige vis. Minder opwindend, en vooral heel lastig, is de bijvangst van grote hoeveelheden wolhandkrab. Vooral bij WKC Maurik werden grote aantallen van deze schadelijke exoot gevangen. Alle bijvangsten zijn gezond en wel weer teruggezet in hetzelfde water. In Tzum zijn twee karpers van elk een paar kilo en 2 snoeken gevangen en bij Taczijl een roofblei en een grote modderkruiper.



Organisatie en financiering

De PODD visserij is door DUPAN georganiseerd en voor een belangrijk deel gefinancierd. In de kosten van de visserij wordt financieel bijgesprongen door andere direct betrokkenen:



PODD visserij bij de WKC's:



exploitant NUON betaalt een derde van de kosten, sportvisserij levert vrijwilligers voor controle.

PODD Friesland:



waterschap en beroepsvissers betalen elk een derde aan visserij mee, waterschap draagt ook de helft van de controlekosten, sportvisserij levert vrijwilligers voor controle.

PODD Utrecht:



waterbeheerder Waternet draagt de helft bij en zorgt voor de controleur.

Medewerking stakeholders essentieel

Het ontbreken van vrije migratieroutes voor de paling is een probleem dat de beroepsvissers niet blijvend kunnen oplossen. Zij kunnen tijdelijke hulp verlenen als alle betrokkenen ook bijdragen. Het is een goede zaak dat steeds meer overheden, waterbeheerders, energiemaatschappijen en natuurorganisaties samenwerken om de paling vrije trek te garanderen. Vrije trekroutes zijn, naast duurzame visserij, de belangrijkste voorwaarde om de palingstand in Nederland te herstellen.

Vijf jaar PODD visserij in Friesland

Het PODD-project is in 2011 begonnen in Friesland, bij het gemaal van Roptazijl aan de Waddenkust. Van daaruit kan de paling onbelemmerd naar de Sargassozee zwemmen.

Beroepsvisser Minne Boersma vist hier vanaf het begin. Minne heeft zijn visserijbedrijf inmiddels overgedaan aan zoon Paul, maar steekt nog graag de handen uit de mouwen.

Inmiddels gepensioneerd gemaalbeheerder Klaas Kuiken was vanaf het begin betrokken als controleur voor het waterschap. Hij beheerde ook de vishevel naast het gemaal die belangrijk is voor de intrek van glasaal en stekelbaars. Ook werkt Klaas mee aan de jaarlijkse monitoring van intrekende vis. En hoewel Minne en Klaas beiden gepensioneerd zijn, werken ze nog volop mee aan Paling Over De Dijk.

Klaas woont vlak bij het gemaal in Roptazijl. Hij is daar aanwezig bij elke PODD visserij van Paul en Minne. Ook



Minne Boersma (l) en Klaas Kuiken (r)

de schieraal die door Eppie Visser is gevangen (bij gemalen in de omgeving van Heerenveen) en door Freerk Visserman bij gemalen in de omgeving van Lemmer wordt getransporteerd naar Roptazijl en daar uitgezet. Mooi om te zien dat de dochter van Klaas al bezig is om wat PODD taken van hem over te nemen: ze is vaak bij de PODD visserij van de Boersma's aanwezig en helpt regelmatig bij de uitzet van de schieraal.



Kuiken (l) en Boersma (r) junior

Stroperij

Evenals in de rest van Nederland is ook in Friesland stroperij een groot probleem voor de naar zee trekkende paling. Vorig jaar is al door zowel de politie als de controleurs van Sportvisserij Fryslân extra energie gestoken in stroperijbestrijding bij PODD en dit is dit jaar voortgezet. In Midden-Friesland was de schade het grootst. Er werden 8 fuiken gestolen. Ook werden diverse malen de schieralen die wachtten op de overzet naar de andere kant van het gemaal uit de fuiken gestolen en werden er fuiken vernield.

In Noord-Friesland bleek het kanaal richting Roptazijl in oktober volledig afgesloten door een enorme, illegale fuik. Ook werden fuiken van de beroepsvisser gestolen door stroperstuig.

Gelukkig zijn door gezamenlijke acties van politie en BOA's van Sportvisserij Fryslân twee stropers, een 79 jarige man uit Leeuwarden en een 50 jarige man uit Franeker, opgepakt. Tijdens deze arrestaties zijn 10 illegale fuiken uit het water gehaald. Daarnaast zijn er nog 47 fuiken, een groot aantal dobbers en honderden meters staand want in beslag genomen. Deze actie is waarschijnlijk de oorzaak van een stroperijvrije laatste maand PODD vissen in Noord-Friesland.

Wanneer u vermoedt dat stropers de hulp aan trekkende paling frustreren, dan kunt u dat melden. Bij alle locaties waar paling over de dijk wordt geholpen staan borden met contactadressen. Ook kunt u terecht bij meldpunt visstroperij: 0900-0388.




Stichting DUPAN voert hier, in samenwerking met Wetterskip Fryslân, Sportvisserij Fryslân en de Friese Bond van Binnenvissers, onderzoek uit in het kader van het project "Paling Over De Dijk". Door trekkende schieraal (volwassen paling) vóór gemalen te vangen en weer uit te zetten op een veilige plek, wordt een bijdrage geleverd aan het herstel van de aalstand.

Voor meer informatie over dit project kunt u terecht bij:

DUPAN: www.dupan.nl, info@dupan.nl, tel: 0317-482 173
 Wetterskip Fryslân, www.wetterskipfryslan.nl
 Sportvisserij Fryslân, www.visseninfriesland.nl
 De Friese Bond van Binnenvissers, www.fryskefisker.nl






Stichting DUPAN, Droevendaalsesteeg 1, 6706 PB Wageningen www.dupan.nl info@dupan.nl

Monitoring en visserij

DUPAN benadrukt dat vangen en overzetten van schieraal bij gemalen en WKC's een tijdelijke oplossing is voor het migratieprobleem van schieraal. Aanpassing van gemalen en WKC's op een zodanige manier dat schieralen onbeschadigd naar zee kunnen vertrekken is de structurele oplossing.

Ondanks dat aanpassingen van gemalen een kostbare zaak is, wordt er wel het een en ander gedaan. Zo is er deze herfst gewerkt aan het vervangen van twee verouderde pompen bij Roptazijl door visvriendelijke pompen.

Op korte termijn (dit jaar) heeft dat verminderde vangsten opgeleverd, maar op den duur zorgen deze visvriendelijke pompen er, naar we hopen, voor dat schieraal onbeschadigd door het gemaal naar de Waddenzee kan trekken. Omdat er bij Roptazijl ook nog niet-visvriendelijke pompen zullen blijven bij een van de twee aanvoerkanalen, wil het waterschap dat het water op den duur zoveel als mogelijk alleen via de visvriendelijke pompen naar buiten wordt gemalen. Om dat te bereiken moet het water, en dus ook de schieraal, over een stuw heen. Daarom heeft het



Mensen, bedankt!



Dankzij de inzet van deze mannen en vrouwen zijn ook dit najaar weer vele duizenden palingen gered. Volwassen palingen willen graag naar zee om daar voor nageslacht te zorgen. Maar waterbarrières zoals gemalen en waterkrachtcentrales, houden hen tegen. Door palingen te vangen en ze achter de barrières weer vrij te laten, willen de samenwerkende partijen een bijdrage leveren aan de verbetering van de palingstand in Nederland. In het project Paling Over De Dijk, op 14 locaties verspreid over Nederland, hebben tientallen mensen, van vissers tot sportvissers, van controleurs tot ingenieurs, zich in de maanden augustus, september, oktober en november sterk gemaakt voor het oer-Hollandse dier dat paling heet.

Daarom namens de Nederlandse paling: mensen bedankt!

waterschap visser Paul Boersma gevraagd om naast de PODD-visserij bij gemaal Roptazijl ook te gaan monitoren in hoeverre de schieraal met het water mee naar de visvriendelijke pomp te trekt. Paul heeft zowel voor als na de stuw monitoringsfuiken gebruikt om zicht te krijgen op het trekgedrag van schieraal bij en rondom het gemaal. De resultaten van deze monitoringsvisserij worden begin volgend jaar bekend gemaakt.

Afstemming met waterschap is belangrijk

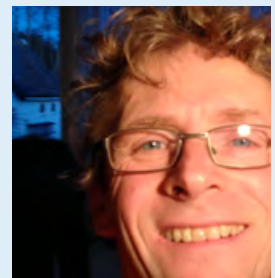
Aan het begin van het seizoen zijn alle betrokkenen zoveel mogelijk ingelicht over waar en wanneer er voor PODD gevisst werd. Helaas konden enkele misverstanden niet worden voorkomen. Zo zijn er fuiken kapot gegaan bij Tzum en De Deelen door het schonen van de wateren (hekkelen). De werklui wisten niet dat de fuiken er stonden.

Bij het Woudagemaal kon niet worden voorkomen dat een hoeveelheid schieraal door het gemaal vermalen werd. Normaliter draait het gemaal enkel in de herfstvakantie (voor publiek). Dit jaar moest het gemaal echter bijspringen toen het boezemwater van Friesland snel begon te stijgen door herfstregens. Dat gebeurde zonder dat de beroepsvisser, de controleur en DUPAN op de hoogte waren.

Het installeren van visvriendelijke pompen bij Roptazijl heeft meer tijd gekost dan gedacht. Omdat de vissers hiervan pas laat op de hoogte werden gesteld, is er in het begin van het seizoen nog met visonvriendelijke pompen gemalen zonder dat er PODD-fuiken gezet waren. Samenwerking is het middel, om Paling Over De Dijk als project nog beter te maken.

“Waternet beseft zich goed dat een project als Paling Over De Dijk een tijdelijke maatregel is die de problemen op lange termijn niet oplost. Maar wij kunnen niet alle schadelijke gemalen in een keer visvriendelijk maken. Daarom steunen wij dit project en helpen wij tijdelijk de trekkende palingen op enkele plaatsen waar dat het meest nodig is.”

Tim Pelsma
Senior adviseur ecologie, Waternet



Komende 4 jaar uitzet van jonge paling gegarandeerd



Stichting DUPAN gaat de komende jaren een groot aantal Nederlandse binnenwateren op grote schaal herbevolken met miljoenen glas- en pootalen. Dit gebeurt op door de overheid aangewezen plekken. DUPAN verkreeg deze opdracht via een openbare Europese aanbesteding van het Ministerie van Economische Zaken. DUPAN zorgt voor de aankoop van de miljoenen palingen en coördineert de uitzet ervan in de Nederlandse binnenwateren.

Palingen worden op de oceaan geboren. Deze fragiele visjes van maar 0,3 gram, zogenaamde glasalen, komen elk jaar met vele miljoenen aan onze gesloten kust en kunnen zelf niet naar binnen om op te groeien in het zoete water. Omdat de palingstand al decennia te laag is, is herbevolking door het uitzetten van jonge paling een verplichte maatregel van de Europese Unie.

DUPAN wil dat paling zelf van en naar zee kan, en pleit sinds haar oprichting al voor verbetering van de natuurlijke trekroutes voor de paling. Palingen die nu in onze wateren nog duizenden, onneembare hindernissen tegenkomen moeten in de toekomst ons land zelfstandig in en uit kunnen zwemmen. Naast de investeringen van de overheid in een gezonde palingstand, is er veel geld beschikbaar via het Duurzaam Paling Fonds. Uit dit fonds worden veel

maatregelen gefinancierd om de paling te beschermen en het leven van deze bijzondere vis wetenschappelijk te onderzoeken.

Om de levenscyclus rond te maken, helpt DUPAN in het najaar duizenden grote volwassen palingen veilig en onbeschadigd de open zee te bereiken. Elke 'moederpaling' die deelneemt aan de voorplanting krijgt enkele miljoenen nakomelingen. Volgens DUPAN heeft het herstellen van de levenscyclus van deze trekvis, samen met de verduurzaming van de visserij, grote prioriteit.



Europees Fonds
voor Maritieme
Zaken en Visserij

Voor de aankoop van glas- en pootaal is steun verleend vanuit het Europees Fonds voor Maritieme zaken en Visserij.

Puberende palingen op campus Wageningen UR



Wageningen, 8 december 2015. Deze week werden nieuwe 'bewoners' op de campus van de universiteit verwelkomd. Het gaat om 30 mannelijke en 30 vrouwelijke palingen. De vissen zijn afkomstig van IMARES in Yerseke (Zeeland) en verblijven nu in zoutwaterbaden in Wageningen. De palingen zijn bedoeld voor wetenschappelijk onderzoek naar hun voortplanting.

Stichting DUPAN is in samenwerking met IMARES en het Ministerie van Economische Zaken een meerjarig onderzoek gestart naar de voortplanting van Europese paling. Wetenschappers in Europa slagen er tot op heden al wel in om larven voort te brengen. Het lukt echter niet om ze in leven te houden: de larven eten niet.



Het onderzoek van Wageningen UR richt zich op het voorspelbaar en daarmee beheersbaar maken van de voortplanting. De palingen hebben in Yerseke, in een zwemgoot, een duizenden kilometers lange, gesimuleerde reis naar de paaigronden in de Sargassozee afgelegd. Daardoor zijn ze pubers geworden. In de zoutwaterbaden worden de dieren de komende twee maanden onder optimale omstandigheden voorbereid op het produceren van larven. De wetenschappers proberen het protocol te verbeteren zodat larven op den duur wel sterk genoeg zijn en voedsel eten om op te groeien tot gezonde jonge palingen.

Naar verwachting zouden de eerste larven in maart geboren kunnen worden.

Hoe gaat het met de palingstand?

Paling is een dier dat veel mensen en veel partijen bezig houdt. Natuurorganisaties als het Wereld Natuur Fonds, Vereniging Kust & Zee en RAVON, maar ook waterschappen, en sportvisserij: een ieder heeft een belang en een mening. Voor een goede beeldvorming is het belangrijk dat vakmensen de officiële rapporten en berichtgeving van wetenschappers over paling op de juiste manier interpreteren, zonder kleuring van het eigen belang.

2015 geen historisch dieptepunt

In de pers werd deze maand veel geschreven over de gedaalde intrek van glasaal in 2015. DUPAN schreef eerder al over misverstanden daaromtrent. (www.dupan.nl/nl/nieuws/glasaalintrek-in-relatie-tot-de-index/). In Den Oever werd weliswaar een dieptepunt gemeten, maar dat is niet representatief voor de situatie als geheel. Zo was het voorjaar bijzonder koud, wat een negatieve invloed kan hebben op de aantallen in de meetperiode. Bovendien was de Noordzee overall-index (het totaal van meetpunten rond de Noorzee-kusten) in 2015 de derde hoogste stand in de laatste 12 jaar. De overall index voor Europa was de derde hoogste in de laatste 10 jaar. Veel lager dan in 2014, dat is zeker, maar geen dieptepunt. De glasaal-index kenmerkt zich door een grillig patroon met pieken en dalen. Om uitspraken te doen over de glasaalintrek gaat het om het gemiddelde over langere perioden. In de laatste 5 jaar is er sprake van een gemiddelde stijging van de index en van de glasaalintrek. De officiële cijfers worden verstrekt door ICES: het rapport staat op de website van DUPAN (<http://www.dupan.nl/nl/informatiecentrum/downloads>).

Seizoen 2015/2016 positief

De glasaalvangst in Frankrijk is een sterke indicator voor de ontwikkeling van de glasaalintrek. Op het moment dat deze nieuwsbrief verschijnt, is de visserij in de Zuidelijke delen van Frankrijk gesloten, omdat het quotum, dat tot maart loopt, al is volgevisht. Dat dit zo vroeg in het seizoen (tot maart) al gebeurt, komt doordat er veel glasaal voor de kusten zwemt. De situatie is vergelijkbaar met het topjaar 2014.

Samenwerking

De palingstand blijft zorgen baren. De glasaalintrek is nog steeds te laag. Omdat grote problemen zoals de barrières in de trekroutes van paling niet op korte termijn zijn opgelost, is een grote inspanning van alle belanghebbenden noodzakelijk. Onlangs nog riep RAVON op tot nationale en

internationale samenwerking. DUPAN juicht dat toe: alleen door de krachten te bundelen zijn de problemen voor paling aan te pakken.

Palingwetenschapper Willem Dekker concludeert in Zweeds onderzoek dat blokkades in de migratieroutes de hoofdoorzaak zijn van de te geringe intrek van glasaal en uittrek van volwassen palingen. De hoeveelheid uitzet is nog steeds te klein om die problemen te compenseren. De oplossing ligt dan ook in het herstel van de migratieroutes en vergroting van de uitzet. Dekker beveelt in zijn rapport aan om internationaal dezelfde uitgangspunten en meetmethodes te hanteren en als belanghebbenden gezamenlijk verantwoording te nemen. U vindt het volledige onderzoeksrapport op <http://www.dupan.nl/nl/informatiecentrum/onderzoek>.

